

**ZBORNİK RADOVA
O KNJIŽEVNOM STVARALAŠTVU
ISMETA REBRONJE**

Urednik zbornika
Doc. dr Nadija Rebronja

Recezeni

Prof. dr Sanja Roić, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Prof. dr Jovan Delić, Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu
Prof. dr Milanka Babić, Filozofski fakultet Univerziteta u Istočnom
Sarajevu

Lektor za engleski jezik
Doc. dr Violeta Janjatović

Izdavač
Akademska misao, Beograd

Štampa
Akademska misao, Beograd

Tiraž
200 primeraka

ISBN 978-86-7466-756-9

NAPOMENA: Fotokopiranje ili umnožavanje na bilo koji način ili ponovno objavljivanje ove knjige –u celini ili u delovima - nije dozvoljeno bez prethodne izričite saglasnosti i pismenog odobrenja izdavača i urednika.

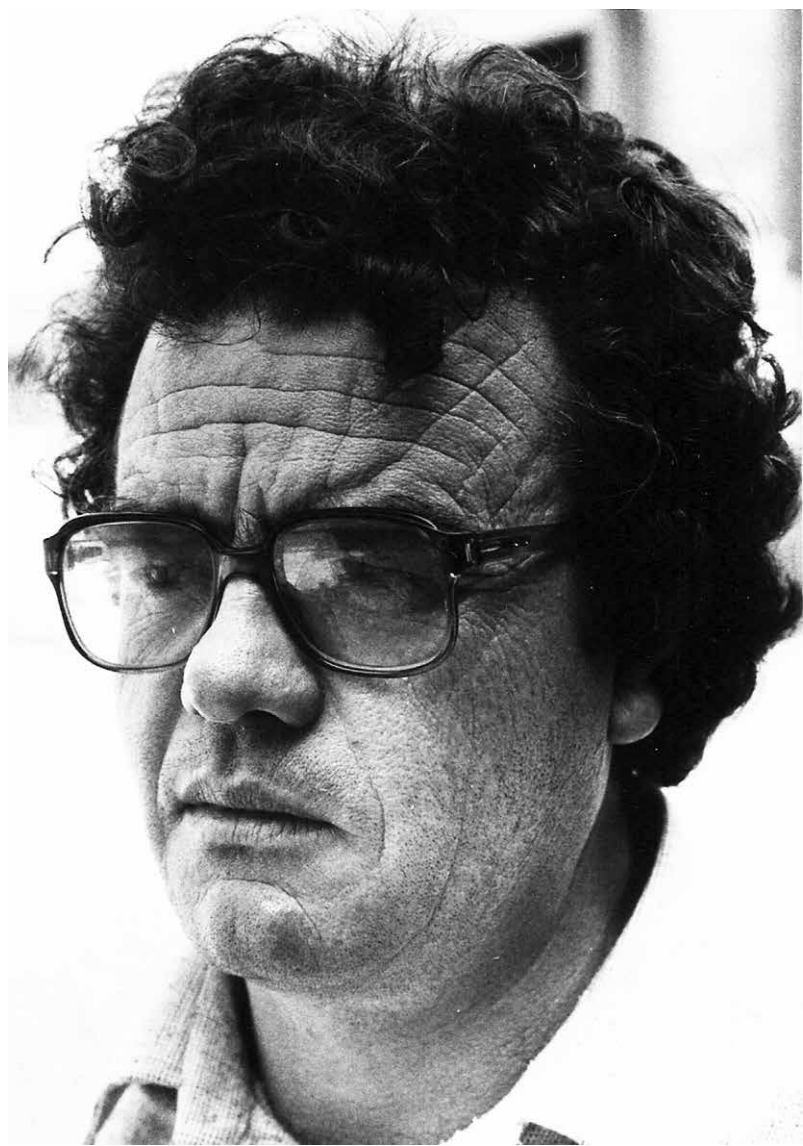
**ZBORNİK RADOVA
SA OKRUGLOG STOLA
O KNJIŽEVNOM STVARALAŠTVU
ISMETA REBRONJE**

održanog 3. 12. 2016.
u organizaciji Filološkog fakulteta u Beogradu,
u okviru predmeta *Savremene studije kulture 1*
na doktorskim studijama

Akadska misao
Beograd, 2018.

PREDGOVOR

Povodom deset godina od smrti književnika Ismeta Rebronje (1942–2006) na Filološkom fakultetu u Beogradu održan je okrugli sto o književnom stvaralaštvu ovog velikog pesnika južnoslovenskog i balkanskog prostora. Okrugli sto je održan 3. 12. 2016. godine u okviru predmeta Savremene studije kulture 1, koji na doktorskim studijama vode prof. dr Ljiljana Marković i prof. dr Aleksandra Vraneš. Studenti doktorskih studija imali su priliku da čuju izlaganja iz oblasti nauke o književnosti i nauke o jeziku, interkulturalan i interdisciplinarn pristup koji se neguje u okviru ovog predmeta. Na skupu su svoje radove izlagali Ljiljana Pešikan Ljuštanović, Jovan Ljuštanović, Aleksandra Popin, Predrag Jašović, Sead Šemsović, Olivera Žižović, Svetlana Kalezić Radonjić, Marko Janićijević, Dragana Novakov i Veselin Petrović. Zbornik koji je pred Vama predstavlja radove sa ovog okruglog stola i predstavlja još jedan pokušaj da se osvetli ukupan književni opus ovog svestranog autora.

SADRŽAJ

PREDGOVOR	5
I	
Љиљана Пешикан Љуштановић: ДВА КАЗИВАРА ИСТОГА ПЕСНИКА: УКРШТАЈ МОДЕРНОГ И ТРАДИЦИОНАЛНОГ У ДЕЛУ ИСМЕТА РЕБРОЊЕ	11
Јован Љуштановић: РЕФЛЕКСИ ДЕТИЊСТВА У ТЕСТАМЕНТАРНОЈ ЗБИРЦИ ИСМЕТА РЕБРОЊЕ „NULLA INSULA“ ...	27
Александра Попин: (НЕ)ПОВЕРЕЊЕ У ПРИПОВЕДАЧЕ И ХРОНИЧАРЕ У ПРОЗИ БЕЛИ УНУЦИ ИСМЕТА РЕБРОЊЕ	43
Предраг Јашовић: ПРИЛОГ ПРОУЧАВАЊУ ЕКСПЛИЦИТНЕ ПОЕТИКЕ ДЕЛА ИСМЕТА РЕБРОЊЕ	55
Sead Šemsović: FOLKLOR I USMENA NARACIJA U ZBIRCI SI PRIČA ISMETA REBRONJE	69
Оливера Жижовић: МИТОПОЕТСКИ СВЕТ ИСМЕТА РЕБРОЊЕ У РОМАНУ БЕЛИ УНУЦИ	95
Svetlana Kalezić Radonjić: OD ELENE DO HEDISE (TRANSFORMACIJA SIMBOLA U POEZIJI ISMETA REBRONJE)	115

II

Марко Јанићијевић:

РЕПРЕЗЕНТАЦИЈА ДРУШТВЕНИХ АКТЕРА
У РОМАНУ *ПАД ГРЧКЕ* ИСМЕТА РЕБРОЊЕ 129

Драгана Новаков, Веселин Петровић:

АРХАИЧНИ СЛОВЕНСКИ ТВОРБЕНИ МОДЕЛИ,
СЛАВЕНИЗМИ И ДИЈАЛЕКТИЗМИ У РОМАНУ
БЕЛИ УНУЦИ ИСМЕТА РЕБРОЊЕ 147

I

Љиљана Ж. Пешикан-Љуштановић¹
Универзитет у Новом Саду,
Филозофски факултет,
Одсек за српску књижевност

**ДВА КАЗИВАРА ИСТОГА ПЕСНИКА:
УКРШТАЈ МОДЕРНОГ И ТРАДИЦИОНАЛНОГ
У ДЕЛУ ИСМЕТА РЕБРОЊЕ²**

¹ joljilja@gmail.com

² Истраживање на коме је заснован овај рад спроведено је у оквиру пројекта *Аспекти идентитета и њихово обликовање у српској књижевности* (број 178005), који се, под руководством проф. др Горане Раичевић, спроводи на Одсеку за српску књижевност Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду, уз финансијску помоћ Министарства просвете и науке Републике Србије.

Сажетак:

Рад, кроз трагање за оним традицијским токовима који се препознају као битна инспирација, испитује однос модерног и традиционалног у песништву Исмета Реброње (1942–2006), превасходно схваћен као однос између елемената модерности и традиционалног усменог стваралаштва и културе и закључује да Реброњино бирање традицијских токова у које уклапа властито песничко дело прераста у сложено трагање за стваралачким и људским идентитетом. У овом трагању Реброња гради свој поетски језик, слике и симболе и успоставља профињену сложenu поетску потку и откривајући изворе и темеље властитог виђења света.

Кључне речи: традиција, усмено, писано, индивидуалност, идентитет.

Није уићао ни сијасеџу ни ријасеџу, није извлачио ни из чеџа ни добиџи ни корисџи. Он је био џоџиџуни џјесник, уџућен на своју џлаву и неџовраџно забављен својим џослом.

Sinan Gudžević, *O pesimizmu i nihilizmu kod Rebronje*, U spomen Ismetu Rebronji (1942–2006)

Песничко дело Исмета Реброње по много чему јесте парадоксално. Оно се мора разматрати у оквиру два традицијска тока: једно је ток модерног српског песништва, друго традицијски низ бошњачке књижевности, у којем је његово стваралаштво један од највиших поетских домета. Истовремено, он је изразито модерни песник, али се као један од носећих импулса његовог стваралаштва може препознати усмена књижевност и традиционална култура његовог родног краја. Цело Реброњино стваралаштво може се посматрати и као особена потрага за идентитетом и властитом особеношћу у више различитих традицијских токова.

Традицијском току модерног српског песништва, Реброња припада по свесном стваралачком опредељењу, пре свега по сложеном дијалогу који на више нивоа успоставља с претходницима и савременицима и без којег се његова поезија не може разумети. Истовремено, у целини његовог песништва као подстицајни стваралачки импулси препознају се прасловенски искон, који он моћно имагинира у једној од својих ранијих збирки *Паџанска крв* (Реброња 1986); античка култура и песништво; однос према средњовековној прошлости, језику

и култури старог Раса; али и исламска традиција његових родних простора и шира, са чијим носиоцима песник ступа у дијалог, увек бирајући оне који успостављају токове духа и културе, а не носиоце политичке моћи. Ипак, вероватно најдубља, најисконскија шифра Реброњиног укупног певања и најзначајнији поетски дијалог, који се лајтмотивски провлачи кроз целину његовог стваралаштва, јесте онај с усменом традицијом родног Бихора. Тај дијалог с исконским, митским, древним, истовремено, прераста и у живу и упечатљиву, готово документарну, слику родног краја и људи у њему.

Дијалог са српском песничком традицијом реализује се на различитим нивоима.³ Може, на пример, бити сведен на асоцијативно дозивање упечатљивих поетских слика. Тако се у песми *Ми на шрешњи*, у стиховима: „Трешње моје с завичаја / Ум ми посве заклоне“ (Rebronja 2007: 39), несумњиво успоставља веза с Црњанским и његовом *Сумашром*. И то не само преко руменила трешње као симбола завичаја, већ и у особеном паралалелизму: *душу* Црњанског *увијају* бескрајни мир далеких мора и руменило трешања из завичаја⁴, ум Реброњин завичајне трешње *йосве заклоне*.

Када горку песму посвећену Ахмеду Гурбију, новопазарском мистику и дервишу почне стиховима: „Овај свијет празна слама, / *Пас безноћи за срнама*“ (Rebronja 2007: 225. Подвукла Љ. П. Љ.), то можемо тумачити као саглашавање с Гурбијевом мистичном и испосничком сликом света⁵, али ови стихови

³ Последња, у рукопису сачувана песма Исмета Реброње артикулисана је као дозивање са Радичевићевом елегијом *Кад млидијах умреши*:

И лисје зелено већ кренуло
Из дрвета које не разазнајем.
Да видим моје зелено,
Ал' не знам да л' ћу видети
Оно жуто кад буде остало.

⁴ Душу нам увија, све тешње,
Бескрајним миром плавих мора,
Из којих црвена зрна корала,
Као, из завичаја, трешње.

⁵ „Епитет *gurbā* ближе је мистичном: осамљеник на овом свијету / туђинац привременог свијета / привременик, него буквалном: странац, заграничник“ (Rebronja 2007: 346).

Гурбију се приписују стихови:

нас, истовремено, морају најнепосредније асоцирати на Настасијевићеве стихове:

Корак их повазда у лов.
Замку то запиње рука,
нога у замци.
Лове, а уловљени.
С вечери, туго, ко коме плен?
(Настасијевић 2009: 89).

Реброњина песма *Смрт њијетла* (Rebronja 2007: 30), настала још 1959, успоставља дијалог с два у том тренутку најзначајнија и најособенија модерна српска песника – с Миодрагом Павловићем и Васком Попом. Смрт петла, попут смрти Павловићеве кокошке у песми *На смрт једне коке*, постаје симбол умирања уопште:

Умрла је мала зора
С раширеним крилима
К изблиједом небу...

Персонификоване мале кутије које „напуњеним мирисом/ из сандука кукуричу” – остварују, с друге стране, сагласје с Попиним песничким светом. Ипак, у митолошком подтексту песме – умирање сунчане птице која тера демоне ноћи – открива се, дубоко лични непрекинути дијалог с древном усменом традицијом који обележава укупно Реброњино песништво.

Окретањем исконској словенској старини, преко трагања за заједничким етимолошким кореном алитераацијом обједињених и онеобичених речи („врч, бакар и бакрач“ – Rebronja 2007: 179–181), имагинирањем древних словенских богова и идола, те нарочито преко песма из збирке *Пајанска крв* (Реброња 1986) – Реброња можда успоставља везу и с Растком Петровићем, нарочито, с његовом *Бурлеском јосиодина Перуна Боја Грома* (Петровић 1921).

Много је оваквих примера, неки су тек асоцијативна веза, поетски дијалог савременика који се води око исте слике или

Еј, Gurbi, kalil et kalile šurbi,
Haska jutztut sehar vakti.
Еј, Гурби, умали јела и пића, / Истиноме Богу окрени образ у зору
(Bašić 1996: 275).